

своїх образах збігається з орнаментами давніх трипільських часів. В цьому – спадкоємність наших культурних виявів. [7]

Вишиванка – це вишита сорочка, в її орнаменті відображено місцеві особливості та символіка – це для українця не лише одяг, не лише вбрання, яке вдягається у найважливіші дні життя або на свята. Це символ приналежності до роду та нації, ознака патріотизму, а у наш час ще й один із символів, за яким вирізняється українець у багатомірному, багатовбраному глобалізованому світі. Яскраві кольори, фантастичні візерунки-символи, багатство фантазії майстрів – усе це і є вишиванка.

Мода на вишиванки ніколи не пройде, в кожній новій колекції сезону найзнаменитіші і титуловані Кутюр'є з усього світу приділяють вишивці велику увагу, особливе місце, а іноді і головну роль, і кожен раз вишивка виправдовує свою важливу місію. Українські вишиванки мають значну перевагу у світовій індустрії моди, адже саме руками української жінки народився цей вид мистецтва.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Антонович С.А. Декоративно-прикладне мистецтво / С.А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М.Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1999.
2. Гуслистий К.І. Українське народне мистецтво: вбрання / К. І. Гуслистий. – Київ : Державне вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР. 1961. – 327 с.
3. Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка на зламі століть / Т.В. Кара-Васильєва.. – К., 2000.
4. Кот М.П. Українська вишита сорочка: традиції і сучасність / М.П. Кот. – Д: Коло, 2007.
5. Попович М. Нарис української культури: навчальний посібник / М. Попович. – К., 2001.
6. Чорноморець А.. Українська вишивка / А. Чорноморець, Т. Кара-Васильєва. – К: Либідь, 2005. – 182.
7. Вишиванка – справжнє українське диво / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stezhkami.com/articles/55_vyshyvanka_-_spravzhne_ukrainske_dyvo
8. Українська вишиванка / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.org.ua/articles/2014/05/15/ukrainska-vishivanka.html>

Чуйко Наталія
(Полтава, Україна)

ЯКА ВОНА – ПОЛТАВСЬКА ВИШИВАНКА?

Полтавська сорочка вишита білим по білому, полтавський рушник, оздоблений рушниковими швами, вишитий червоними нитками, опішнянський глиняний посуд, решетилівські квіткові килими, мереживні плетива з лози – витвори народного мистецтва, що продовжують дивувати світ своєю величністю, глибинною народною мудрістю, прихованим сакральним змістом. Полтавська вишиванка займає окреме місце в українському етносі. В її орнаменті використовується вся палітра

геометричних знаків, як носіїв певної інформації. Ромби, хрести, трикутники, волоти, сигми, тетраскеліони (свастика) – це закодована наша історія, особливості побуту, господарювання. Особливість полтавської вишиванки – вкладання один в одного зменшених геометричних знаків. Полтавська вишиванка також багата і рослинними візерунками. На вишиванках рясно квітнуть мальви, троянди, маки, складаючись у магичні узорі – обереги. Символіка Води, Сонця, Землі завжди присутня у полтавській вишиванці.

Вишиваючи вишиванку, майстриня програмує життя на добро, благополуччя, закликання всіляких родинних і господарських статків. Найбільш поширеними на Полтавщині є надзвичайно красиві вишивки* виконані тільки білими нитками, ніби памороззю, мереживом дрібних візерунків – ромбів, прямокутників, які укладені у прями, ламані лінії та смуги. Так, по всій Україні поширений полтавський тип сорочки, звідси й походить традиція такої ніжної і вишуканої вишивки з комплексним орнаментом. Характерною особливістю вишивки полтавського регіону є співіснування геометричного, рослинного, рослинно-геометричного орнаменту. Для полтавської вишивки характерні рослинний, рослинно-геометризований і геометричний орнаменти. Рослинним вишивають рушники, скатертини, хусточки, прикрашають кожухи, керсетки, рослинно-геометризованим – жіночі сорочки, блузки, сукні; геометричним – чоловічі сорочки рідше – жіночі блузи, скатертини.

На Полтавщині сорочки вишивають різними техніками. Лиштвою вишивають чоловічі сорочки, жіночі блузи, сукні, вироби білизняного асортименту. Ця техніка характерна для Полтавщини, Чернігівщини та Поділля. На Полтавщині її виконують переважно білими та сірими нитками. Лиштву найчастіше поєднують з виколюванням, зерновим виводом, різними видами мережок. На чудових полтавських вишивках можна бачити велику кількість різноманітних технік, які належать до технік прозоро-рахункової та поверхнево-нашивної рахункової групи. Вишивка сорочок (чоловічих і жіночих) виділяється логічністю розміщення, особливим багатством вишивальних технік. Здавна сорочці приписувалась чарівна сила, з нею пов'язано чимало звичаїв, обрядів. Її здавна наділяли магичними символами-знаками, щоб була захисницею здоров'я, оберегом людини. У жіночих сорочках вишивали коміри, пазухи, подоли, рукави, чоловічих – коміри, манжети, манишки.

Багатючі художні засоби вишивального мистецтва Полтавщини, серед них – використання для вишивок крім білих також ниток з безліччю відтінків сірого, вохристого, блакитного кольорів, фарбованих природними барвниками: дубовою, вільховою корою, ягодами бузини, шовковиці тощо.

Виходячи з характеру тонального звучання Є.А. Антонович виділяє п'ять основних груп полтавської білої вишивки сорочок. До найбільш поширених належать вишивки, виконані тільки білими нитками переважно такими техніками, як лиштва, виколювання, вирізування. Наступну групу

становлять вишивки сорочок, в яких на домінуючому білому кольорі мотиви, настили на мережці вишиті вохристо-коричневими нитками. Продумане зіставлення цих ниток з білими надає орнаменту золотистого відтінку. Окрема група вишивок на сорочках – це вишивки з введенням у біле тло сірих, а різними відтінками, ниток, зрідка чорних. З середини ХІХ ст. поширенням стало вкраплення до білих вишивок світло-голубуватих ниток, а з кінця ХІХ ст. все частіше у складних візерунках обрамування окремих мотивів зернові виводи вишивались червоними нитками. Поширенням був і так званий «полуботківський взір» (у геометричному орнаменті переважали блакитні, білі та коричневі нитки).

Значне місце в полтавській вишивці посідає геометричний орнамент, в основі якого лежать найпростіші за своїми обрисами фігури: косий та прямий хрест, квадрат, ромб, трикутник тощо. Найрізноманітніші поєднання цих фігур зумовлює варіантність композиційних побудов. Характерною особливістю полтавського орнаментування є віртуозність внутрішньої розробки геометричного мотиву, що досягається насамперед різноманітними техніками виконання. Так, мотив ромба, вишитий вирізуванням, має чіткі, прямокутні окреслення, безчисною мережею – легкі, витончені контури, лиштвою – опуклі рельєфні форми, з деталізованою розробкою всередині. Той самий мотив ромба, виконаний зерновим виводом, набуває площинного характеру, справляючи враження мерехтливої поверхні. Мотиви, виконані зерновим виводом, посідають другорядне місце в загальній композиції, підкреслюючи і виявляючи інші елементи орнаменту.

Полтавська орнаментика відзначається поєднанням лінії зі складними елементами. В цілому лінія домінує, вона об'єднує всю композицію, підкоряє собі будь-яке зображення, створює абсолютно точно вивірений, спокійний ритм. Це – прямі, ламані, зигзагоподібні, меандричні лінії. Усі композиції геометричного орнаменту мають безперервний ритм руху, важко знайти його початок. Орнаментальні композиції – це безкінечний ланцюг, в якому одні частини елементів виступають частинами інших. Ось чому можна розглядати узор як поєднання ромбів і водночас як сполучення косих кутів або двох зигзагоподібних ліній чи як ланцюг ромбів та ін.

При вишиванні білим по білому для підкреслення світлотіні додають, сіру або сірувато-жовту нитку. Колористична гама орнаментальних композицій при цьому базується на поєднанні м'яких пастельних відтінків. Вся увага сконцентровується на декоративному вирішенні простих елементів орнаменту за допомогою переходу від світлого до темного кольору. Така градація в одній гамі створює гармонію ритмів: і насичує вишивку рухом. У роботах часто протиставляються холодні, і теплі тони. Крупні частини орнаменту – вишиваються теплішими відтінками, ніби виступають на перший план, а дрібніші виконувались в холодних тонах, підкреслюючи рельєфність узору в

цілому. Полтавщина славиться вишуканими за конфігурацією рослинно-геометричними та стилізованими мотивами вишивок. Типовими техніками вважаються: лиштва, вирізування, виколювання, зерновий вивід, солов'їні вічка, різноманітні мережки – прутик, кольоровий прутик, черв'ячок, подвійний прутик, стовпчик, гречечка, вівсяночка, лучка, ляхівка, багаторядна ляхівка, прутик з настилом, чисна та безчисна мережка. Вишивка виконується ніжною гамою кольорів, яка створена з усіх відтінків блакитного, охристого, зеленуватого та сірого кольорів.

Найбільш поширеними на Полтавщині є надзвичайно красиві вишивки, виконані тільки білими нитками, ніби памороззю, мереживом дрібних візерунків – ромбів, прямокутників, які складені у прями, ламані лінії та смуги.

Для того, щоб поринути у красу і чарівність народної творчості Полтавщини, можна побувати в музеях нашого краю, особливо тих, які на перший погляд і не привертають вашої уваги. Адже творчість мешкає там, де їй затишно, а не в пильних величезних містах, де скрізь поспішають люди, гудять автівки та будують новий бізнес-центр. Творчість знаходить затишний куток і поринає у світ фантазії, кольорів, велетенської праці.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Історія української вишивки // К.: Мистецтво, 2008. – 464 с.*
2. *Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка на зламі століть / Т.В. Кара-Васильєва // Укр. Мистецтво та архітектура кінця ХІХ – початку ХХ ст. – К., 2000. – С. 135–152.*
3. *Мельничук Ю. Семантика українських рушників / Ю. Мельничук // Народне мистецтво. – 2005. - № 7-8*
4. *Рудницька О.П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навчальний посібник. – К.: «ЕксОб», 2000. – 208 с.*
5. *<http://www.vyshyvanka.ucoz.ru>*

*Пилипенко Ганна
(Полтава, Україна)*

РОЛЬ ВИШИВКИ В ОЗДОБЛЕННІ ІНТЕР'ЄРУ ПРИМІЩЕНЬ

Вишивка в Україні завжди була одним із найбільш поширених і улюблених різновидів народної творчості. Її витвори – це піднесений світ краси й фантазії, поетичного осмислення природи, схвильована розповідь про думки та почуття людини, світ натхненних образів, що сягають своїм корінням далекого минулого.

Для вишивання не потрібно було складних пристосувань. Працелюбність дівчини визначалася кількістю й довершеністю вишитих рушників, сорочок, скатерок, які вона підготувала до свого весілля. Уміння серцем відчувати навколишню красу та відтворювати її у візерунках кожна дівчина змалечку переймала від своєї матері, бабусі [5, с. 5].

Виконання узорів на шкірі, пізніше – на тканинах за допомогою простого пристосування – голки і нитки – відоме людству з давніх – давен. Відомі археологічні знахідки Х – ХІ ст. на території Київської,